

מא-א גמרא:

ואמרו לו חכמים: לא שמענו אלא את אלו  
דהיינו מומין אחרים שהוסיף, ובשלשה אלו  
חולקין עליו.

וקתני ואתי דיהודא ואחר כך מנה התנא  
מומין שנאמרו בלשון יחיד כגון רבי חנינא  
בן אנטיגנוס. והוה אמינא שגם עליהם חלקו  
רבנן, הלכך קא סתים לה בכולהו, שלכך הדר  
התנא וסתם: על אלו מומין שוחטין את  
הבכור ופסולי המוקדשין נפדין עליהן. לומר  
דפסקינן ככל הני תנאי.

## מתניתין:

ואלו מומין שאין שוחטין עליהן, לא  
במוקדש, שאינם כשרים למזבח בגלל המום.  
ולא במדינה, שאינם חשובים מום גמור  
להתיר לשוחטו בחוץ.

חורוור, חולי שיש בעין כמין טיפות לבנות.  
והמיב, שעניו דולפות מים תדיר.

שאיין קבועים שמונים יום. [וכדלעיל לה,  
ב].

וחוטיין, החניכיים הפנימיות, שנפגמו,  
שחסרו מעט, ושנגממו, שנחתכו בסכין ולא  
נחסרו אלא נוצר בהן כעין סדק. [אבל אם  
נעקרו הוי מום. כדלעיל לט, א].

ובעל גרב, מין שחין. ובעל יבלת, שנמצאת  
בלבן שבעין, ויש בה שיער<sup>(33)</sup>.

ובעל חזית, מין שחין.

תנא: באיזה מקום ברגל איירי?

קפין העליון, הכפיפה העליונה דהיינו, מקום  
חיבור השוק והירך. ולא קפין התחתון, סמוך  
לפרסות.

ומקום זה, כנגדו בנמל ניכר, שיש לו עצם  
בולטת לחוץ באותו מקום<sup>(32)</sup>.

## מתניתין:

על אלו מומין ששנינו מתחילת הפרק ועד  
עתה, שוחטין את הבכור.

ופסולי המוקדשין שאר קרבנות שנפל בהם  
מומין אלו, נפדין עליהן.

גמרא:

ומקשינן: הא תו למה לי לומר שעל מומין  
אלו שוחטין? והא תנא ליה רישא, בריש  
פירקין: על אלו מומין שוחטין את הבכור.

ומתריצין: סיפא איצטריכא ליה, דתני:  
פסולי המוקדשין נפדין עליהן.

ופרכינן: הא נמי פשיטא! כי מאחר דמישחט  
שחטינן את הבכור בחוץ על מומין אלו —  
מיפרק לפדות פסולי המוקדשין מבעיא  
למימר?

ומתריצין: אלא, להכי הדר תנא ליה. כי  
איירי דתנא שלשה מומין הוסיף אילא.

[לעיל מ, א]

33. עיין רש"י לעיל מ ב ורעק"א במשניות].

32. פירוש אחר: שנב הגמל מגיע עד אותו  
מקום].

זקן וחולה [כל שרועדים מחמת זקנה או חולין].

ומזוהם, מסריח.

ושנעבדה בו עבירה, שנרבע.

ושהמית אדם, ואין שני עדים שמעידים שהרג או נרבע, [דכשיש עדים הוא נסקל ואסור אפילו בהנאה] אלא על פי עד אחד, או על פי בעלים. שהם אמרו שהשור הרג או נרבע.

וטומטום, שאין ניכרים בו סימני זכר ונקבה.

ואנדרוגינוס, שיש בו סימני זכר וגם סימני נקבה.

אינם נשחטים הטומטום והאנדרוגינוס, לא במקדש, דפסולים למזבח, שהם ספק נקבה שאינה קדושה בככור, ולא במדינה, שמא זכר הם וקדושים בככורה, ואין בהם מום לשחוט עליו בחוץ.

רבי ישמעאל אומר: אנדרוגינוס אין לך מום גדול מזה. שעל הצד שהוא זכר הרי מקום נקבות הוא כמום. ודינו כככור בעל מום שנשחט במדינה, ואסור בגיזה ועבודה.

וחכמים אומרים: אנדרוגינוס אינו בכור, דאינו לא זכר ולא נקבה אלא בריה בפני עצמו הוא ואינו קדוש בככורה אלא נגזז ונעבד, כחולין דעלמא.

גמרא:

שנינו במשנה: ובעל גרב ובעל חזזית אין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה.

ומקשינן: וגרב לא הוי מום גמור לשחוט עליו במדינה? והכתיב, "גרב" באורייתא "עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה".

ותו מקשינן: וחזזית לא הוי מומא? והכתיב "ילפת" באורייתא.

דתניא: "גרב", זה החרס, שחין שיבש כחרס.

"ילפת", זו חזזית המצרית, שחין שהובא על המצרים.

ואמר ריש לקיש: למנה נקרא שמה ילפת? מפני שמלפת והולכת, דבוקה בו עד יום המיתה. שאין לה רפואה.

בשלמא, חזזית אחזזית לא קשיא:

כאן הא דכתיב באורייתא מיירי בחזזית המצרית שהיא קשה והוי מום. כאן מתניתין בחזזית דעלמא.

אלא גרב אגרב, קשיא?

ומתרצינן: גרב אגרב נמי לא קשיא.

הא בלה, הא ביבש.

וההבדל ביניהם: לח, איתפי יש לו רפואה. יבש, לא מיתפי. אין לו רפואה והוי מום.

ופרכינן: ולח מיתפי? והכתיב בפרשת התוכחה: "יככה ה' בשחין מצרים ובטחורים ובגרב ובחרס". ומדכתיב "ובחרס" שהוא גרב יבש וקשה כחרס, הרי גרב לח אמור, דמדחרס יבש, גרב הוי לח. וכתיב בתריה: "אשר לא תוכל להרפא" ושמעין דלח נמי

אין לו רפואה.

אימא לא.

ומתוצינן: אלא תלתא גרב הוו.

ואי כתב רחמנא תרי מיעוטי, הוה דרשינן: למעוטי הני, זקן וחולה, דכחישי. אבל מזוהם דלא כחישי, אימא לא ויכשר לקרבן.

גרב דקרא שנאמר בפרשת מומין, יבש בין מבפנים בין מבחוץ, והוא מום גמור.

ואי נמי הוה דרשינן: למעוטי מזוהם משום דמאיס. אבל הני זקן וחולה אימא לא, [כלומר לא הוי דרשינן אלא חד מינייהו וכמו הצריכותא דלעיל] הלכך צריכי לכולהו.

גרב דמתניתין, הוא לח מבחוץ ומבפנים, ופסול למזבח, ולא נשחט בחוץ כיון שיש לו רפואה.

שנינו במשנה: ושנעבדה בו עבירה.

גרב דמצרים, שנאמר בפרשת התוכחה, הוא יבש מבפנים ולח מבחוץ, וכיון שהוא יבש מבפנים אין לו רפואה, [ובבכור הוי מום גמור].

והוינן בה: מנא הני מילי דאינו קרב למזבח?

ומנלן דשחין דמצרים היה יבש מבפנים ולח מבחוץ?

ומשנינן: דתנו רבנן: כתיב בפרשת עולה: "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן". ודרשינן:

דכתיב: "ויחי שחין פורה אבעבועות באדם". "פורה", היינו שנראה מלמעלה בולט. "אבעבועות", הוא מלשון נביעה דהיינו שמבחוץ היה לח.

"מן הבהמה", להוציא רובע ונרבע.

שנינו במשנה: והזקן, והחולה, והמזוהם.

"מן הבקר", להוציא את הנעבד, שעשאו עבודת כוכבים ועבדו.

והוינן בה: מנא הני מילי שאין שוחטין אותם במקדש?

"מן הצאן", להוציא את המוקצה, שהוקצה והופרש לעבודת כוכבים ועדיין לא נעבד.

ומדכתיב "ומן הצאן" בוי"ו יתירא דרשינן להוציא את הנוגה, שנגח אדם ומת.

ומשנינן: דתנו רבנן: כתיב בפרשת עולה: "מן הצאן ומן הכשבים או מן העיזים". ודרשינן: מתלתא "מן", דמשמע "מן הצאן" ולא כל הצאן: פרט לזקן ולחולה ולמזוהם.

ופרכינן: והני רובע ונרבע ונוגח בני קטלא נינהו. ואמאי צריך קרא למעטינהו מהקרבה?

וצריכי לכולהו מיעוטי. דאי כתב רחמנא חד מיעוטא, הוה דרשינן למעוטי זקן דוקא דלא הדר בריא. אבל חולה דהדר בריא אימא לא.

ומשנינן: הכא במאי עסקינן: כגון שנגח על פי עד אחד, או על פי בעלים. ואין בהמה נסקלת על פי עד אחד, או בעלים. ואשמעינן קרא דמכל מקום פסולים להקרבה.

אי נמי הוה דרשינן: למעוטי חולה דוקא דלאו אורחיה. אבל זקן דהיינו אורחיה,

וטומטום ואנדריוגנוס, ששנינו במשנה

המה שנראית עמוקה מן הצל כך הנגע עמוק מהבשר<sup>(34)</sup>, ואי נימא דחרוץ במקום בשר הוי מום, וליכתב רחמנא "חרוץ" ולא בעי למיכתב "גרב", ואנא אמינא, ומה "חרוץ" דלא מאיס הוי מומא. גרב המאיס לא כל שכן!

אלא ודאי להכי כתב רחמנא "גרב", למימר דחרוץ במקום בשר לא הוי מומא! ולכן אין הגרב בכלל חרוץ ואיצטריך למיכתב.

שינו במשנה: רבי ישמעאל אומר אין לך מום גדול מזה<sup>(35)</sup>. ומבארין טעמא דרבי ישמעאל דמקום הנקבות הוי מום באנדרוגינוס על אף שהחריץ אינו במקום עצם:

כאביי לא אמר, משום כי "חרוץ" דומיא "דשבור" לא אמרינן [ולא בעינן "חרוץ" במקום עצם].

כרבא נמי לא אמר, דילמא הני מילי דחרוץ במקום בשר לא הוי מומא, היכא דלא מינכרא כל כך כגון חריץ של גרב. אבל היכא דמינכר טפי החריץ כנקבות של בהמה, מום רע קרינא ביה! אף על פי שהוא במקום בשר.

בעי רבא מאי טעמא דרבי ישמעאל?

מא-ב

האם מיפשט פשיטא ליה דאנדרוגינוס בכור הוא, דהוא מין זכר, ומומו עמו דהוא "חרוץ" במקום נקבות.

או דלמא, ספוקי מספקא ליה אם זכר הוא

שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה, הוינן בה: בשלמא טומטום, במקדש לא קרב, דילמא נקבה היא, שאינה קדושה בככור וכיון שהוא מקריבה לשם בכור הרי הוא מביא חולין לעזרה.

וכן בשלמא במדינה לא נשחט, דלמא זכר הוא וקדוש בככורה ולית בה מומא.

אלא אנדרוגינוס, בשלמא במקדש לא קרב, דילמא נקבה היא, והוא מקריבו בתורת בכור.

אלא במדינה מאי טעמא אינו נשחט? נהי נמי דזכר הוא, כלומר שאפילו על הצד שהוא בכור מכל מקום הוא בעל מום, שהרי תעשה נקבות שלו כמין חריץ שבגוף הבכור וישחוט עליה, דהא כתיב: "עורת או שבור או חרוץ".

ומתצינן: אמר אביי: אמר קרא: "או שבור או חרוץ". ודרשינן: "חרוץ" דומיא "דשבור", מה "שבור" דקרא, במקום עצם [שהרי לא שייך שבור בבשר] אף "חרוץ" במקום עצם. ולהכי מקום נקבות לא הוי מום לשחוט במדינה.

רבא אמר: בלא ההקש משבור נמי לא מצית אמרת דחרוץ במקום בשר הוי מומא.

דאי סלקא דעתך חריץ במקום בשר הוי מומא, תקשי, מכדי, כיון דאמר מר: "גרב", זהו חרס, ואם כן נגע הוא, ובודאי מיחרץ חריץ, כדכתיב בפרשת נגעים: "ומראהו עמוק מן העור", דהיינו כמראה

35. עפ"י הרש"ש

34. הקשה הגר"ז דהא אינו עמוק במציאות אלא במראה ואמאי איקרי חרוץ?